

Kansalais- lähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa

JUHANI LAURINKARI

Julkaisutilaisuus

Perjantaina 26.3.2021 klo 14:00 – 15:30

Kirjassani käsiteltäviä teemoja

- Hyvinvointivaltion muutokset kilpailutalouden oloissa
- Kansalaislähtöisyys ja osallistumismahdollisuudet hyvinvointiyhteiskunnan keskeisinä arvoina
- Osuustoiminta sosiaali- ja terveystalouden tuottajana
- Järjestöt ja yhdistykset tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden edistäjinä
- Keskinäiset yhtiöt vakuutustoiminnan harjoittajina
- Raiffeisenilainen osuustoiminta – vastaus niukkuuden ongelmaan
- Yhteisötalous ekologisesti kestävä toimintana

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

- Yhteisötalouden toimijoille on ominaista palvelujen tuottaminen sinänsä, yhteiskunnan palveleminen, jäsenten palveleminen ja demokraattinen, kansalaislähtöinen palvelujen tuottaminen hyvin erilaisiin käyttötarpeisiin.
- Suppeimmin määriteltynä yhteisötalous tarkoittaa sosiaalipoliittisena toimintana voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden toimintaa.
- Laajimman tulkinnan mukaan yhteisötalous tarkoittaa myös sosiaalivakuutuksia, taloudellisia itseapujärjestöjä sekä useita muita voittoa tavoittelemattomia organisaatioita. Tällöin yhteisötaloudella viitataan organisaatioihin, jotka eivät ensisijaisesti pyri taloudelliseen voittoon, mutta eivät myöskään ole osa julkista taloutta. Määritelmä sisältää myös kirkon, poliittiset puolueet sekä ammattiliitot ja työnantajajärjestöt.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

- Lähtökohtaoletuksenani on, että kilpailuvaltioon on siirrytty vastauksena keynesiläisen laajan hyvinvointivaltion kriiseihin ja kyvyttömyyteen tuottaa kustannustehokkaasti talouskasvua, kattavia sosiaali- ja terveyspalveluja väestölle, tasa-arvoa sekä työtä ja toimeentuloa.
- Samalla tuodaan esiin, että mahdollisia siirtymäpolkuja pois keynesiläisestä, valtiovetoisesta yhteiskunnasta on tarjolla useita. Niistä yksi on tässä tarkasteltava yhteisötaloutta korostava vaihtoehto.
- Uuden yhteiskuntamuodon vaihtoehdot ovat osin teoreettisia, eli periaatteessa mahdollisia, mutta toteutumattomia vaihtoehtoja.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

Hyvinvointivaltion konkreettiset kriteerit Mikael Nygårdin (2020, 36) mukaan:

1. Kansalaisille taataan hyvinvointivaltiossa julkisen vallan toimesta minimitoimeentulo, joka on riippumaton heidän työmarkkina-
asemastaan ja varallisuudestaan.
2. Hyvinvointivaltiot ylläpitävät rakenteissaan järjestelmiä, jotka pyrkivät
ehkäisemään ja hoitamaan sosiaalisia ongelmia ja takaamaan
kansalaistensa sosiaalisen turvallisuuden.
3. Kansalaisille tarjotaan tietyt hyvinvoinnin palvelut (kuten
terveydenhuolto, koulutus) riippumatta heidän yhteiskuntaluokastaan
ja statuksestaan.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

Nygård, Mikael 2020: Välfärdsstat i förändring. Socialpolitiska reformer i Västeuropa på 2000-talet. Studentlitteratur, Stockholm.

Osallistumismahdollisuudet ovat keskeisiä hyvinvointivaltiossa

- Sosiologi Erik Olin Wright liittää oikeudenmukaisen yhteiskunnan kriteereihin olennaisena osana osallisuuden. Sen hän sitoo tarkastelussaan osaksi poliittista oikeudenmukaisuutta. Yhteiskunta ei voi olla oikeudenmukainen ilman sen jäsenten osallisuutta päätöksenteossa.
- Olin Wright (2017) määrittelee osallisuuden seuraavasti:
  1. Kansalaisten mahdollisuus laaja-alaisesti kontrolloida omaan elämäänsä vaikuttavaa yhteiskuntapolitiikkaa.
  2. Mahdollisuus ja vapaus tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä.
  3. Mahdollisuus kontrolloida poliittisesti kollektiivista päätöksentekoa yhteiskunnassa.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

Englanninkielinen alkuperäisteos: Envisioning Real Utopias (2010). Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft 2192. Suhrkamp Verlag, Berlin.

Hyvinvointivaltio muuttuu kilpailuvaltioksi

- Yhteisötalouden merkityksen kasvu linkittyy Suomessa hyvinvointivaltion kriisiytymiseen. Suomessa tapahtui 1990-luvun puolessa välissä sosiaalipoliittisen ajattelun paradigmaattinen muutos, jonka myötä muuttui suhtautuminen perus- ja vähimmäisturvan tehtäviin, laajuuteen ja myöntämisperusteisiin sekä näiden tukien varassa eläviin ihmisiin.
- Tuolloin siirryttiin uusliberalistiseen kilpailutalouteen ja sosiaalipoliittisia etuuksia alettiin arvioida markkinoiden toimivuuden kannalta. “Vastikkeettomiin” etuuksiin ole enää varaa. Toisaalta tulonsiirto- ja palvelujärjestelmiä markkinoistettiin osayhtiötalouteen ja näennäismarkkinoille.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

- Uuden sosiaaliturva-ajattelun kohteena ovat siitä lähtien olleet erityisesti työmarkkinoiden rajapinnassa olevat; pitkäaikaistyöttömät, pätkätyöläiset, maahanmuuttajat, nuoret ja vaikkapa kotiäidit.
- Erityisen mielenkiinnon kohteena ovat olleet pitkäaikaistyöttömät, joista on tullut nyky-yhteiskunnan laaja ja pysyväisluonteinen marginaaliryhmä, joka pitäisi aktivoida takaisin työyhteiskuntaan.
- Kyseessä on muutos, jossa markkinoita preferoidaan erityisesti suhteessa valtioon sekä kansalaisyhteiskuntaan hyvinvointipolitiikan suunnittelussa, hallinnoinnissa ja resurssien sekä palvelu- ja tulonsiirtoetuuksien allokoinnissa.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

Hyvinvointivaltiota uudistetaan reformein

- Hyvinvointivaltion kriisiin on haettu useissa Euroopan maissa lääkitystä mittavilla sosiaaliturvan ja työmarkkinapolitiikan reformeilla. Niiden sisältönä on ollut monenlainen työttömien ja muiden heikossa asemassa olevin ryhmien aktivointi ja sosiaaliturvan uudelleen järjestely.
- Rakenteellinen kehittäminen tarkoittaa konkreettisesti esimerkiksi terveydenhuollon palveluketjujen uudistamista ja niiden integroimista sosiaalihuollon palveluketjuihin tai markkinoiden, valtion ja kansalaisyhteiskunnan verkostojen liittämistä yhteen.
- Toiminnallinen kehittäminen taas tarkoittaa esimerkiksi palvelutoiminnan tehokkuuden parantamista organisaatiouudistuksilla tai vaikkapa digitalisaatiota hyödyntämällä.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

Miten valtio epäonnistuu?

- Valtion “epäonnistuminen” voi tarkoittaa keynesiläisyyden epäonnistumisen lisäksi myös valtion ideologispoliittista vetäytymistä hyvinvointivaltiollisista tehtävistä (austerity-politiikka): hyvinvointipalvelujen alasajoa, tulonsiirtojen vähenemistä, eriarvoisuuden kasvua ja yleistä kurjistumista.
- Valtion rooli ja tehtävien laajuus on kiistanalainen asia, mitään ehdotonta laajuutta ei ole, etenkin terveydenhuollon ja koulutuksen ulkopuolella, joita yleensä pidetään julkisen vallan tehtävinä myös ns. yöpartijavaltioissa, joissa valtion tehtävät rajataan niin vähin kuin mahdollista.
- Miten valtio epäonnistuu? Asiaa voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Sosiaalipolitiikan osalta epäonnistuminen tarkoittaa liian niukkoja tai tehottomia sosiaalisia tulonsiirtoja ja palveluja ja harjoitetun politiikan epäonnistumista esimerkiksi oikeudenmukaisuus- ja tasa-arvotavoitteiden toteuttamisessa.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

- Sosiaalipoliittisesti on keskeistä myös se, että yhteisötaloudessa suuntaudutaan yhteisölliseen itseapuun. Sen määrittelyssä ovat sosiaaliset yhteisölliset päämäärät keskeisiä niin taloudellisesti kuin organisatorisesti. Päätöstenteossa korostuu henkilö ja ääni -periaate.
- Yhteisötalous ei rajoitu talouteen tai sosiaali- ja terveystalouteen, vaan se on yhtä lailla maataloutta, kulttuuria, urheilua ja vapaa-ajan toimintaa. Yhteisötalous on tärkeä organisoituminen muoto myös esimerkiksi asuntotuotannossa, vakuutus- ja pankkitoiminnassa, kustannustoiminnassa ja energiantuotannossa.
- Sosiaalipoliittiset tehtävät ovat kuitenkin keskeisiä ja mahdollisesti yhä keskeisemmiksi tulevia hyvinvointivaltioiden ja markkinatalouden kriisiytyessä. Uusia keinoja tarvitaan, mikäli hyvinvointivaltion eetos halutaan yhteiskunnassa vaalia.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

- Yhteisötalous voi olla merkittävä myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta, kun ottaa huomioon sen piirissä tapahtuvat lukuisat toimet yhteiskunnan huono-osaisten parissa. Esimerkkeinä voivat olla vaikkapa sosiaaliset yritykset ja työosuuskunnat, jotka ovat olleet Suomessakin viime vuosina merkittäviä pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten työnhakijoiden työllistämisen kanavia.
- Yhteisötaloudellista toimintaa voidaan näistä lähtökohdista tarkastella vastauksena markkinoiden ja valtion osittaiseen epäonnistumiseen sosiaalipolitiikassa.
- Markkinaehtoisuuden kasvattaminen ei ole auttanut yhteiskuntaa luomaan kestäviä edellytyksiä tyydyttää väestön hyvinvoinnin kannalta keskeisiä tarpeita. Markkinalähtöisyys on myös johtanut väestöryhmien kasvavaan eriarvoistumiseen.

Juhani Laurinkari

Kansalaislähtöinen sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa
Julkistamistilaisuus 26.3.2021

